įvairiai dekoruotą plokštelę (simetriškai iš centro į kampus einantis stilizuotas augalinis ornamentas, vazos su gėlėmis motyvas). Cokolinis koklis puoštas visoje Lietuvoje populiariu motyvu - simetriškai išdėstytomis žirgelių abipus vazos su gėle figūromis. Dėmesio vertas radinys, primenantis didžiulę molinę pypkę. Matyt, jis skirtas pūsti orą į žaizdrą.

Retesni radiniai yra 6 XVII-XVIII a. monetos, verpstukas, galąstuvas, pypkės, akmens masės bokalai.

Algirdas Juchnevičius

PAŽAISLIO VIENUOLYNO ŠIAURINIO KIEMO IR EREMITORIUMO ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI

Kauno valstybinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus užsakymu 1986 m. Pažaislio vienuolyno Š kiemo PV dalyje ir vienuolyno eremitoriume PRPI Kauno skyrius atliko archeologinius tyrimus, išaiškino po ŠV vienuolyno galerija esančio mūrinio tunelio, apgaubto įvairiais legendiniais pasakojimais, paskirtį. Iš viso atidengtas 250 m^2 plotas.

Vienuolyno Š kiemo PV dalyje, ties esančiu mūriniu skliautiniu tuneliu, padarytos 5 žvalgomojo pobūdžio perkasos. Tunelis prasideda nuo Pacų šeimos kriptos Š sienos ir 13,40 m tęsiasi į Š, po to pasuka V kryptimi ir už 2 metrų atsiremia į V galerijos pamatą. Tunelio plotis viduje siekia 64 cm, aukštis nuo grindų iki skliauto apačios - 84 cm, mūrytas iš raudonų plytų, kurių vidutiniai dydžiai - 27-27,2x13,5-13,8x6,5 cm. Šoninių sienų storis - 7 cm, t.y. jos mūrytos per plytos aukštį. Tunelis grįstas tokio pat dydžio plytomis, kaip ir sienos. Grindų viduriu eina 15 cm gylio siaurėjančiu dugnu vandens nutekėjimo latakas. Pastarasis šiuo metu yra 12 cm aukščiau kriptos dabartinio paviršiaus, maišyto žvyro sluoksnio. Nors kriptos grindys neiš-

likusios, tačiau, matyt, jos buvusios viename lygyje su lataku. Mūras vientisas, jame nėra jokių rekonstrukcijų ar vėlesnių užmūrijimų pėdsakų. Neradus tunelio tęsinio vienuolyno Š bei didžiajame kieme, paaiškėjo jo paskirtis. Tunelis mūrytas kriptos drenažui ir ventiliacijai. Pažaislio vienuolynas pastatytas ant lėtai vandenį sugeriančio molio sluoksnio. Pastačius bažnyčią ir ties jos įėjimu išmūrijus Pacų šeimos kriptą, pastarąją, matyt, dažnai apsemdavo vanduo. Jos drenažui bei ventiliacijai (jai skirtas ir šviesiangis P kriptos sienoje) buvo išmūrytas tunelis. Tyriant ieškota ir vandens surinkimo šulinio, tačiau vieta, kurioje jis turėjo būti, pasirodė užpilta iki pat skliauto apačios. Kultūrinio sluoksnio, susiklosčiusio po ŠV galerija, tyrimai parodė, kad tunelis mūrytas vėliau nei galerijos pamatai bei kripta. Rasti keli sveiki karniziniai kokliai bei plokštinių koklių fragmentai. Karniziniai kokliai puošti dviejų lygiagrečių kryžių ornamentu ir dengti žalia, ruda glazūromis. Plokštiniai kokliai be rėmelių, dekoruoti augaliniu ornamentu, dengti žalia glazūra, datuojami XVII a. antrąja puse - XVIII a.

Vienuolyne stovėjusių atsiskyrėlių namų vietose atidengti du 10x13 m dydžio plotai, stengiantis išaiškinti dviejų numatomų atstatyti namelių bei juos jungusių mūrinių tvorų planą bei kiemų paviršių.

Lygiagrečiai vienas prieš kitą stovinčių 3 namų eilės PV dalyje plote Nr. 1 atkasti čia stovėjusio ketvirto namo pamatai. Namo planas analogiškas stovinčių namų planams: 4 atskiros patalpos ir koridorius. Pirmas iš kairės buvęs maldos kambarys, kitas - ūkinis, dešinėje pusėje - darbo ir poilsio kambariai. Pamatai iš stambių akmenų, surištų kalkių skiediniu. Jų apačia nuo dabartinio žemės paviršiaus yra 70 cm gylyje. ŠR namo dalyje, buvusiame maldos kambaryje, išliko krosnies padas iš plytų. Jos nesurištos, stipriai perdegusios, šonu guldytos ant 15-20 cm storio smėlio sluoksnelio. Išlikusio krosnies pado dydis - 60x90 cm. Namo griuvenų sluoksnyje rasti plokštinių bei karnizinių koklių fragmentai.

Kokliai be rėmelio, puošti augaliniu ornamentu ir dviem vienas prieš kitą stovinčiais paukščiais (Kamaldulų vienuolių herbas - du vienas prieš kitą stovintys balandžiai). Kokliai, dengti žalia glazūra, datuojami XVII a. antrąja puse - XVIII a. pirmąja puse.

Ties namo ŠV kampu, išorėje po kiemo akmenų grindiniu, atsidengė - mūrinis 133 cm pločio, 110 cm ilgio ir 132 cm aukščio tualetas. Jis mūrytas iš raudonų plytų, kurių vidutiniai dydžiai - 27-27,5x13-13,5x6,5 cm. Surinkta kita gausi medžiaga papildo žinias apie vienuolių buitį. Tai įvairios lėkštės, ąsočiai, molinės keptuvės, geležinių peilių, šakučių, skustuvų fragmentai.

Antroje buvusių atsiskyrėlių namų eilėje, lygiagrečiai stovinčiam viduriniam namui, plote Nr. 2 buvo atkasti dar vieno namo pamatai ir išlikusios sienų dalys. Plytos raudonos, vidutiniai jų dydžiai - 27-27,5x13,5-13,8x6-7 cm. Sienų storis siekia 84 cm. Pastato planas analogiškas esančių 3 namų planui, tik krosnies būta gyvenamajame kambaryje (pirmame kairėje pusėje). Jos padas 150x190 cm, iš plytų, surištų kalkių skiediniu. Griuvenų sluoksnyje rasti plokštinių ir karnizinių koklių fragmentai, analogiški ketvirtame name rastiesiems. Ties ŠV namo kampu, išorėje po akmenų grindiniu, irgi išliko mūrinis tualetas. Jo plotis - 131 cm, ilgis - 180 cm, aukštis - 130 cm. Surinkta ir XVIII a. buitinės keramikos.

Atidengti namus jungusių mūrinių tvorų pamatai, kurių storis siekia 84 cm. Per 30 m į R nuo pastato tvoroje buvę vartai. Išliko tik buvusio slenksčio liekanos. Tai du stambūs nugludinti akmenys. Kiemas palei R sieną buvo išgrįstas 100 cm pločio akmenų grindiniu.